

บทที่ 4

ความเป็นธรรมและผลในทางเศรษฐกิจของภาษีการค้า

ความเป็นธรรมของภาษีการค้า

แหล่งรายได้สำคัญของรัฐ ได้แก่ ภาษีอากร สำหรับในประเทศไทยภาษีอากรที่
 อำนวยรายได้ส่วนใหญ่เป็นภาษีทางอ้อม ซึ่งรวมถึงภาษีการค้าที่จัดเก็บอยู่ในปัจจุบันนี้ด้วย คิด
 เป็นรายได้เท่ากับร้อยละ 21 ของรายได้ทั้งหมดที่ได้มาจากการจัดเก็บภาษีอากร ภาษีทาง
 อ้อมนี้เชื่อกันว่าเป็นภาษีมีลักษณะอัตราถดถอย (Regressive Tax) ซึ่งจะเป็นผลให้การ
 กระจายรายได้ลดลง เนื่องจากอัตราการเสียภาษีของบุคคลต่อรายได้จะลดลงเมื่อมีรายได้
 สูงขึ้น ดังนั้น ภาระภาษีส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับผู้มีรายได้น้อยหรือปานกลาง ส่วนผู้มีรายได้สูง
 หรือผู้มั่งคั่ง เมื่อเทียบรายได้แล้วกลับรับภาระภาษีต่ำกว่า ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมในทาง
 ภาษีอากร และเป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนตามแผน
 พัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ซึ่งระบุว่า การพัฒนาประเทศมีเป้าหมายที่
 จะ "ลดช่องว่างในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่ประชาชนให้ลดน้อยลง โดยเร่งให้มี
 การกระจายรายได้และยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวนา ชาวไร่ ผู้ใช้แรงงาน
 ตลอดจนคนยากจนและกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้มั่นคง ความเป็นอยู่ดีขึ้น ตลอดจนให้การเร่ง
 กระจายความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการขยายบริการทางสังคมให้ถึงมือประชาชนในส่วน
 ภูมิภาคและท้องถิ่นชนบทอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น"¹ และโดยที่ภาษีการค้าเป็นภาษีทางอ้อมชนิด

¹ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ. แผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 (กรุง
 เทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2519),
 หน้า 29.

หนึ่งซึ่งมีความสำคัญมากในด้านเป็นแหล่งรายได้ของรัฐ จึงควรจะได้มีการหยิบยกขึ้นมาศึกษา โดยเฉพาะเรื่องภาระภาษีการค้าต่อรายได้ของประชาชนว่า ประชาชนในประเทศต้องรับภาระภาษีการค้าแตกต่างกันอย่างไร และการจัดเก็บมีความยุติธรรมแก่ผู้เสียภาษีเพียงใด ภาษีส่วนใหญ่จะตกเป็นภาระกับชนกลุ่มใด การศึกษานี้มีสมมุติฐานหลักว่า ภาระของภาษีการค้าตกอยู่กับผู้นับถือศาสนาทั้งหมด ตามรูปแบบการใช้จ่ายรวมของครัวเรือน

การศึกษาด้านนี้จะได้แยกพิจารณาเป็น 2 ชั้นตอน คือ.-

ก. วิธีการศึกษา

1. กำหนดแบ่งครัวเรือนทั่วประเทศออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามระดับรายได้ ตั้งแต่ต่ำสุดจนถึงสูงสุด เพื่อให้เป็นเกณฑ์คำนวณภาษีการค้า และหาอัตราภาระภาษีการค้าที่แท้จริงว่า ผู้มีรายได้ในแต่ละระดับจะต้องรับภาระภาษีการค้าไว้เท่าใด
2. กระจายภาษีการค้าออกตามรูปแบบการใช้จ่ายของครัวเรือน เพื่อศึกษาว่า ภาระภาษีการค้าจะตกอยู่กับกลุ่มรายได้ใดบ้าง โดยกระจายภาษีการค้าไปตามชั้นรายได้ต่าง ๆ และวิธีการกระจายจะอาศัยรูปแบบการใช้จ่ายของครัวเรือนเป็นหลัก ตามข้อสมมุติที่ว่า ภาระภาษีการค้าตกอยู่กับผู้นับถือศาสนาทั้งหมด ตามรูปแบบการใช้จ่ายของครัวเรือน
3. หาอัตราการเสียภาษีการค้าที่แท้จริง ด้วยการเอาภาระภาษีแต่ละกลุ่มหารด้วยรายได้ของกลุ่มนั้น ๆ ถ้าอัตราดังกล่าวสูงสำหรับกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุดแล้วลดลงเรื่อย ๆ สำหรับกลุ่มที่มีรายได้สูง ก็แสดงว่าภาษีการค้าเป็นภาษีดัชนีถดถอย (Regressive Tax) ในทางตรงกันข้าม ถ้าอัตราการเสียภาษีที่แท้จริงสูงในกลุ่มผู้มีรายได้สูง และลดลงเรื่อย ๆ ในกลุ่มผู้มีเงินได้น้อยการจัดเก็บภาษีเช่นนั้นจะเป็นลักษณะก้าวหน้า (Progressive Tax)

4. ข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ถึงภาระภาษีการค้าในแต่ละกลุ่มของรายได้ มาจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เกี่ยวกับจำนวนครัวเรือนและรายได้ต่อครัวเรือน ปี พ.ศ. 2514-2516 ซึ่งเป็นรายงานล่าสุด และจากรายงานการจัดเก็บภาษีการค้าของกรมสรรพากรในปีงบประมาณ 2516 รายงานการจัดเก็บภาษีการค้าที่นำมาใช้นี้ ได้ใช้รายงานที่แยกรายละเอียดของสินค้าตามบัญชีอัตราภาษีการค้า ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลด้านรายได้ต่อครัวเรือนที่จะนำมาเปรียบเทียบกันในการหาภาระภาษีแต่ละชนิด

ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ประกอบด้วยข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

- จำนวนครัวเรือนทั้งประเทศ
- รายได้ต่อครัวเรือน
- ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของครัวเรือน
- ปริมาณภาษีการค้า

1. แบ่งครัวเรือนทั้งหมดออกเป็นกลุ่มตามระดับของรายได้ ตั้งแต่ขั้นต่ำสุดจนถึงสูงสุด อาศัยข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

ก) จำนวนครัวเรือนทั้งประเทศ

การแจกแจงครัวเรือนภาคต่าง ๆ ในการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2514-2516 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แยกผลการสำรวจออกเป็นภาคต่าง ๆ และกรุงเทพมหานครบุรี ในแต่ละภาคได้แยกเป็นเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

ภาคต่าง ๆ	ปีที่ทำการสำรวจ	จำนวนครัวเรือน	อัตราส่วนร้อยละของครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2514	2,012,700	4.2
กรุงเทพ - ชนบุรี	2515	534,400	80.3
ภาคเหนือ	2515	1,422,000	6.1
ภาคกลาง	2516	1,395,107	9.7
ภาคใต้	2516	835,042	10.8

ข) รายได้ต่อครัวเรือน

ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.2514-2516 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือนประกอบด้วยรายการ ดังต่อไปนี้

- 1) ค่าแรง เงินเดือน ค่าจ้างเวลา ค่านายหน้าและโบนัส
- 2) กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจส่วนตัว
- 3) รายได้จากแหล่งอื่น ๆ

รายได้โดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนของแต่ละภาค หาได้จากรายได้รวมของครัวเรือนแต่ละภาค หารด้วยจำนวนครัวเรือนในภาคนั้น จากการสำรวจในแต่ละภาค ได้แยกเป็นในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ได้รายได้โดยเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนแต่ละภาค ดังนี้

ภาคต่าง ๆ	ปีที่ทำการ สำรวจ	รายได้โดยเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน (บาท)	
		ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2514	28,141.33	4,885.69
กรุงเทพฯ - ชนบุรี	2515	33,102.03	23,177.10
ภาคเหนือ	2515	22,245.32	9,360.26
ภาคกลาง	2516	26,780.09	14,220.74
ภาคใต้	2516	26,086.46	9,186.60

ค) การปรับข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนครัวเรือนทั้งประเทศและรายได้โดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ได้ทำการปรับจำนวนครัวเรือนและรายได้ของครัวเรือนที่สำรวจได้ในระหว่างปี พ.ศ. 2514-2516 มาเป็นตัวเลขของปี พ.ศ. 2516 ทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการคำนวณหาภาวะภายในขั้นต่อไป ในการปรับได้ใช้ "อัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของประชากร"² (ระหว่างปี พ.ศ. 2503-2513) มาเป็นตัวปรับ นอกจากนี้ยังได้ใช้ตัวเลขจากตารางต่าง ๆ ของการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2514-2516 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาคำนวณหารายได้เฉลี่ย

² อัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของประชากรได้คำนวณมาจากส่วนแตกต่างของการเพิ่มขึ้นของประชากร ระหว่างปี 2503-2513 โดยคำนวณจากการสำรวจสำมะโนประชากรปี 2503-2513 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ.

ต่อครัวเรือนทั้งประเทศ จำนวนครัวเรือนทั้งประเทศ รายได้ เป็นเงินทั้งหมดทั่วประเทศและเปอร์เซ็นต์การแจกแจงจำนวน ครัวเรือน และรายได้ทั้งหมดด้วย ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1 โดยได้แบ่งชั้นการกระจายรายได้ของครัวเรือน ออกเป็น 8 ชั้น ดังนี้คือ

ชั้นที่ 1	ต่ำกว่า	3,000	บาท
" 2	ระหว่าง	3,000 - 5,999	"
" 3	"	6,000 - 8,999	"
" 4	"	9,000 - 11,999	"
" 5	"	12,000 - 14,999	"
" 6	"	15,000 - 17,999	"
" 7	"	18,000 - 29,999	"
" 8	ตั้งแต่	30,000	บาทขึ้นไป

ง) การกระจายรายได้ของครัวเรือนทั้งประเทศ

ก่อนที่จะคำนวณหาการกระจายการกําในแต่ละระดับรายได้ จำเป็นต้องมีการคำนวณหาการกระจายรายได้เสียก่อน โดยแบ่งแยกระดับรายได้ออกเป็น 8 ชั้น ตามที่ปรากฏใน ค) ตารางที่ 1 ข้างล่างนี้ แสดงสถิติการกระจายรายได้ของครัวเรือนในประเทศไทย ปี 2516

ตารางที่ 1

สถิติเกี่ยวกับการกระจายรายได้ของครัวเรือนปี 2516

ชั้นของรายได้	ต่ำกว่า	3,000-	6,000-	9,000-	12,000-	15,000-	18,000-	30,000	รวม
	3,000	5,999	8,999	11,999	14,999	17,999	29,999	ขึ้นไป	
1. รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวทั่วประเทศ (บาท)	1,751	4,625	7,704	10,737	13,651	16,578	23,180	105,950	14,629
2. จำนวนครอบครัวทั่วประเทศ (พัน)	1,756.8	1,477.8	874.2	581	445.3	232	618.4	442.5	6,397.9
3. รายได้เป็นเงินทั้งหมดทั่วประเทศ (ล้าน)	3,076.2	6,835.1	6,734.3	6,238.3	5,654.9	3,845.9	14,333.8	46,883.3	93,601.1
4. เปอร์เซ็นต์การแจกแจง									
- จำนวนครอบครัว	27.45	23.09	13.66	9.08	6.49	3.62	9.66	2.27	100
- รายได้ทั้งหมด	3.98	8.85	8.72	8.07	7.32	4.98	18.56	39.52	100

1. ปรับรายได้อัตราเดียวต่อปีในแต่ละภาคที่สำรวจในปีต่างกัน มาเป็นรายได้อัตราเดียวต่อปีในแต่ละภาคในปี 2516
อาศัย ตารางที่ 7 รายได้โดยเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ และตามชั้นของ
รายได้อัตราเดียวต่อปีของครัวเรือน (จากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2514-2516
ระหว่างหน้า 43-47) ปรับเป็นรายได้อัตราเดียวต่อปีของครัวเรือนในปี 2516 ทั้งสิ้น

$$\text{หารายได้อัตราเดียวต่อครัวเรือนทั้งประเทศ} = i = 1 \text{ รายได้อัตราเดียวต่อปีของครัวเรือนในปี 2516 (ตามชั้นรายได้) } \neq$$

$$\text{ในแต่ละชั้นรายได้} \frac{\text{จำนวนครัวเรือนทั้งประเทศในปี 2516 ในแต่ละชั้นรายได้}}{\text{จำนวนครัวเรือนทั้งประเทศในปี 2516 ในแต่ละชั้นรายได้ทั้งสิ้น}}$$

$$n = 10 \quad (\text{จำนวนภาคมี } 5 \text{ ภาค ประกอบด้วยในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล})$$

2. ใช้ "อัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของประชากร" ปรับจำนวนครอบครัวแต่ละภาคที่สำรวจในปีต่างกัน มาเป็น
จำนวนครอบครัวแต่ละภาคในปี พ.ศ. 2516 ทั้งสิ้น
และอาศัย ตารางที่ 4 อัตราส่วนของครัวเรือน จำแนกตามสภาพการครองที่อยู่ และชั้นของรายได้อัตราเดียวต่อ
ครัวเรือน (จากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2514-2516 ระหว่างหน้า 18-21)
ปรับจำนวนครอบครัวแต่ละภาคในปี 2516 ทั้งสิ้น เพื่อหาจำนวนครอบครัวทั้งประเทศในปี 2516 ในแต่ละ
ชั้นของรายได้

2. การกระจายภาระภาษีการค้ำตามฐานค่าใช้จ่าย

ก) ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว

ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่าภาระภาษีการค้ำจะตกอยู่กับผู้บริโภครวมทั้งหมดตามรูปแบบการใช้จ่ายของครัวเรือน ฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยอัตราค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน ตามชั้นรายได้ต่าง ๆ โดยแบ่งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ออกเป็นหมวด ๆ เพื่อที่จะนำไปหาส่วนเฉลี่ยของภาระภาษีการค้ำตามชั้นรายได้ต่อไป คือ

- 1) ค่าอาหารและเครื่องดื่ม (ที่ไม่มีแอลกอฮอล์)
- 2) ค่าเช่า
- 3) ค่าอาหารรับประทานนอกบ้าน
- 4) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- 5) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย
- 6) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและขนส่ง
- 7) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิง
- 8) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาและการอ่าน
- 9) ค่าบริการส่วนบุคคล และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับตรวจรักษาพยาบาล เกสซ์กันท์
- 10) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยาสูบและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
- 11) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เงินบริจาคของครัวเรือน และค่าภาษีต่าง ๆ

ตารางที่ 2

อัตราค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนจำแนกตามชั้นรายได้ต่อปี ของปี 2516

ประเภทของฐานค่าใช้จ่าย	ชั้นรายได้	ต่ำกว่า	3,000-	6,000-	9,000-	12,000-	15,000-	18,000-	30,000	รวม
	3,000	5,999	8,999	11,999	14,999	17,999	29,999	ขึ้นไป		
1. ค่าอาหารและเครื่องคั้น (ที่ไม่มีแอลกอฮอล์)	13.4	15.3	11.6	9.4	8.0	5.4	17.2	19.7	100	
2. ค่าเช่า	23.0	22.3	15.1	9.6	7.1	4.1	10.9	7.9	100	
3. ค่าอาหารรับประทานนอกบ้าน	3.6	7.5	7.6	7.6	8.2	6.4	23.1	36.0	100	
4. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	12.0	13.8	11.5	8.7	6.9	4.3	18.1	24.7	100	
5. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย	11.0	15.6	12.2	10.1	8.2	5.1	17.2	20.8	100	
6. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและขนส่ง	5.6	9.7	6.8	8.4	7.4	5.6	15.3	41.2	100	
7. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิง	5.9	10.5	8.4	8.9	8.1	5.9	19.9	32.4	100	
8. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาและการอ่าน	2.95	3.6	4.55	5.7	7.3	6.55	24.8	44.55	100	
9. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการตรวจรักษา พยาบาล เภสัชภัณฑ์ และค่าบริการส่วนบุคคล	12.0	18.6	13.7	8.0	7.1	5.1	16.4	29.1	100	
10. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยาสูบและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	12.2	13.9	10.5	8.9	9.4	5.8	18.5	20.8	100	
11. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เงินบริจาครองรับ และค่าภาษีต่าง ๆ	7.6	11.6	10.5	14.3	7.4	5.4	15.3	27.9	100	

จากรายงาน การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2514-2516 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

และโดยการรวบรวมของ น.ส. วันทนา พาณิชยพิบูลย์ นักวิชาการภูมิ 3 กองวิชาการ กรมสรรพากร

อธิบายตารางที่ 2

การหาอัตราค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนในปี 2516 นั้น ได้อาศัยการศึกษาค้นคว้าของ น.ส.วันทนา พาณิชยพิบูลย์ ที่ได้ทำการค้นคว้าไว้เพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การกระจายภาระภาษีของผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ในปี 2516" (Distributional Impact of Taxes on Petroleum Product) โดยได้อาศัยข้อมูล³ ส่วนเฉลี่ยค่าอาหาร สินค้าและบริการที่ครัวเรือนซื้อและไม่ต้องซื้อ หรือผลิตเองในเวลา 1 เดือน จำแนกตามชั้นรายได้ต่อปีของครัวเรือนในแต่ละภาค นำมาคำนวณหาอัตราค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือน จำแนกชั้นรายได้ต่อปี ของปี 2516 โดยมีวิธีการคำนวณ ดังนี้

ให้ x_{ij} เป็นค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนในแต่ละภาค ในแต่ละชั้นรายได้

($i =$ ภาค 1, 2, 10)

($j =$ ชั้นรายได้ 1, 2, 3, 8)

ให้ N_{ij} เป็นจำนวนครัวเรือนในแต่ละภาค ในแต่ละชั้นรายได้

ให้ y_j เป็นอัตราค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนทั้งประเทศ ในแต่ละชั้นรายได้

$$y_j = \frac{\sum_i^{10} x_{ij} N_{ij}}{\sum_j^{10} \sum_i^{10} x_{ij} N_{ij}} \times 100$$

ในแต่ละภาค : ประกอบด้วยในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล

³ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2514-2516 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, มปป.),

การที่คำนวณหาอัตราค่าใช่จ่ายต่อครัวเรือนทั้งประเทศในแต่ละชั้นรายได้นั้น เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาจากสำนักงานสถิติเป็นอัตราค่าใช่จ่ายแต่ละภาค จึงได้นำค่าใช่จ่ายแต่ละภาคนั้นมารวมเข้าด้วยกัน และคำนวณหาอัตราค่าใช่จ่ายต่อครัวเรือนทั้งประเทศ ในแต่ละชั้นรายได้ เพื่อจะได้นำไปเป็นตัวหาค่าของภาวะภาษีการค้าต่อกลุ่มรายได้ในแต่ละชั้นรายได้ หรืออัตราการเสียภาษีการค้าที่แท้จริงต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข) ปริมาณของภาษีการค้า

ปริมาณของภาษีการค้าแต่ละชนิดที่จะนำมาเฉลี่ยแบ่งให้
เข้ากับฐานการใช้จ่าย เพื่อคำนวณการกระจายภาระภาษีการ
ค่านั้น ได้จากรายงานการจัดเก็บภาษีการค้าที่วราชนาฎจักร
ของกรมสรรพากร ในปี 2516 ดังนี้

ประเภทของการจัดเก็บ	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1. การขายของ	2,450.89
2. โรงสีโรงเคี้ยว (ภาษีโรงสียกเลิกเมื่อ พฤศจิกายน 2516)	122.56
3. การรับจ้างทำของ	372.99
4. การให้เช่าทรัพย์สินที่มีโฉดสังหาริมทรัพย์	9.89
5. การทำคลังสินค้า รับฝากทรัพย์สิน	2.13
6. โรงแรมและภัตตาคาร	102.34
7. การขนส่ง การรับจ้างขนไม่ว่าด้วย วิธีการใด ๆ	39.52
8. การรับจำนำ	3.53
9. นายหน้าตัวแทน	31.37
10. การค้ำอสังหาริมทรัพย์	33.32
11. ธนาคาร	175.99
12. การประกันภัย	26.69
	3,371.22

ได้มีการกำหนดภาวการณ์การค้าตามรายการสินค้าที่ใดมา ให้เข้ากับรูปแบบของการใช้จ่ายของครัวเรือนทั่วประเทศ ซึ่งได้แบ่งแยกสินค้าและบริการออกเป็น 11 ประเภท (ตามที่แสดงในตารางที่ 2) การกำหนดนั้น ได้อาศัยประเภทสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกัน และอาศัยการกระจายสินค้าตามหลักของ Input-Output Transaction of Thailand ปี 1971 ของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยได้กระจายภาวการณ์ค้าออกตามฐานค่าใช้จ่าย ทั้งได้แสดงรายละเอียดในภาคผนวก ข. และในตารางที่ 3 ดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3

การกระจายภาษีการค้าไปตามฐานการใช้จ่ายของปี 2516

ประเภทฐานภาษี	ภาษีการค้า (ล้านบาท)	%
1. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม (ที่ไม่มีแอลกอฮอล์)	556.70	16.51
2. ชาว	79.44	2.36
3. ค่าวีเประทานอาหารนอกบ้าน	45.80	1.36
4. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	554.15	16.14
5. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย	277.47	8.23
6. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและขนส่ง	1,180.06	35.00
7. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิง	75.39	2.24
8. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาและการอ่าน	298.95	8.86
9. ค่าบริการส่วนบุคคล และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการ รักษาพยาบาล เกสท์ภัณฑ์	241.14	7.15
10. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยาสูบและเครื่องดื่มที่มี แอลกอฮอล์	14.86	0.45
11. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ๆ	47.23	1.40
รวม	3,371.21	100.00

3. การหาอัตราการเสียภาษีการค้ำที่แท้จริง

ก) การกระจายภาระภาษีการค้ำไปยังครอบครัวตามชั้นรายได้

การคำนวณหาว่า ภาระภาษีการค้ำจะตกไปอยู่กับชนกลุ่มใดมากที่สุดนั้น ได้ใช้ภาระภาษีการค้ำที่กระจายไปตามฐานภาษีจ่ายในตารางที่ 3 มาหาอัตราการเฉลี่ยให้ภาระภาษีการค้ำตกไปยังกลุ่มชั้นรายได้ต่าง ๆ โดยอาศัยตารางที่ 2 อัตราภาษีจ่ายต่อครัวเรือน จำนวนตามชั้นรายได้ต่อปี ของปี 2516 (ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ภาระภาษีการค้ำจะตกอยู่กับผู้มีภรรยาทั้งหมดตามรูปแบบการใช้จ่ายของครอบครัว) ก็จะได้ภาระภาษีการค้ำตกอยู่ตามชั้นรายได้ต่าง ๆ (ดูตารางที่ 4)

ข) การคำนวณหาอัตราการเสียภาษีการค้ำที่แท้จริง

หลังจากได้ภาระภาษีการค้ำในแต่ละชั้นรายได้แล้ว ก็สามารถหาอัตราการเสียภาษีการค้ำที่แท้จริงได้โดยอาศัยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งประเทศในแต่ละชั้นรายได้จากตารางที่ 1 ดังนี้

$$\text{อัตราการเสียภาษีการค้ำที่แท้จริง} = \frac{\text{ภาระภาษีการค้ำในแต่ละชั้นรายได้}}{\text{รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งประเทศในแต่ละชั้นรายได้}} \times 100$$

ผลการคำนวณหาอัตราการเสียภาษีการค้ำที่แท้จริงแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ภาวะภาระการค้ำที่ต่อครัวเรือนตามชั้นรายได้ต่าง ๆ ในปี 2516

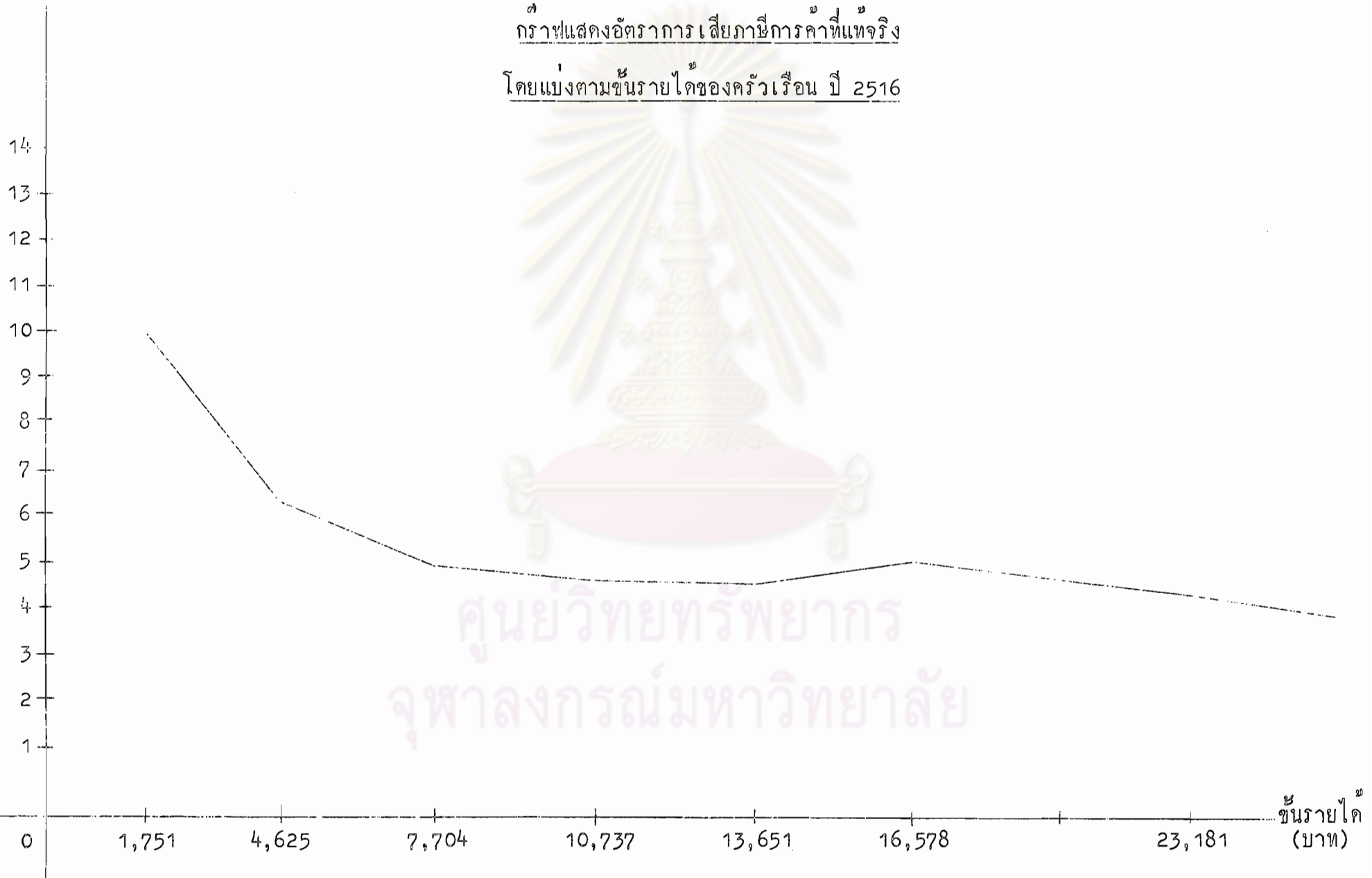
ภาระการค้ำ / ชั้นรายได้	ต่ำกว่า	3,000-	6,000-	9,000-	12,000-	15,000-	18,000-	30,000	รวม
	3,000	5,999	8,999	11,999	14,999	17,999	29,999	ขึ้นไป	
จำนวนเงินภาระการค้ำ (ล้านบาท)	305.5	411.8	317.5	289.9	251.63	180.0	582.0	1,036.9	3,371.21
รายได้เฉลี่ยต่อครัว เรือน (บาท)	1,751	4,625	7,704	10,737	13,651	16,578	23,181	105,950	-
อัตราการเสียภาษีที่แท้จริง (Effective Rate)	9.93	6.02	4.71	4.64	4.45	4.68	4.06	2.21	3.60

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

%

อัตราการเสียภาษีการค้ำที่แท้จริง

กราฟแสดงอัตราการเสียภาษีการค้ำที่แท้จริง
โดยแบ่งตามชั้นรายได้ของครัวเรือน ปี 2516

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. ผลจากการศึกษา

จากตารางที่ 4 แสดงผลกระจายภาวะภาระการค้ำออกตามชั้นต่าง ๆ ของรายได้อีก กลุ่มที่รับภาระภาษี ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้อันดับสูงสุด แต่ถาเปรียบเทียบกับความสามารถในการเสียภาษีด้วยการเอาจำนวนภาษีของแต่ละกลุ่มเสียไปเทียบกับสัดส่วนกับรายได้อันดับสูงสุดของแต่ละกลุ่ม ก็จะพบว่าระบบภาษีการค้ำที่จัดเก็บในประเทศไทยในปัจจุบัน มีลักษณะถดถอยมาก กลุ่มที่มีรายได้อันดับสูงสุดของรับภาระภาษีการค้ำถึงร้อยละ 9.93 ขณะที่กลุ่มที่มีรายได้อันดับสูงสุดรับภาระภาษีเพียงร้อยละ 2.21 เท่านั้น เป็นการแสดงให้เห็นได้ว่าการจัดเก็บภาษีการค้ำนั้น ภาระภาษีส่วนใหญ่จะตกอยู่กับผู้มีรายได้น้อย เป็นการจัดเก็บภาษีที่ไม่ยุติธรรม ไม่เป็นไปตามหลักความสามารถในการเสีย และการที่จะลดช่องว่างฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่ประชาชนให้ลดน้อยลงตามนโยบายของรัฐก็ยากยิ่งขึ้น ฉะนั้นผู้บริหารประเทศ หรือนักเศรษฐศาสตร์ผู้มีหน้าที่ในการวางแผนและบริหารการจัดเก็บภาษีเพื่อเป็นรายได้อันดับสูงสุด ควรที่จะได้ศึกษาปัญหาทางด้านนี้ก่อนที่จะมีการวางแผนและนโยบายการจัดเก็บภาษีการค้ำขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมในด้านการจัดเก็บภาษีและการกระจายรายได้อีกให้ดีขึ้น

จากตารางที่ 2 (อัตราค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนจำแนกตามชั้นรายได้อันดับของปี 2516) และตารางที่ 3 (การกระจายภาษีการค้ำไปตามฐานการใช้จ่ายของปี 2516) จะพบว่าครัวเรือนที่มีรายได้อันดับสูงมีค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่มุ่งขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายประเภทยานพาหนะและขนส่ง อันได้แก่ รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิงและการรับประทานอาหารนอกบ้าน อยู่ในระดับสูง ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ส่วนใหญ่จัดได้ว่าเป็นประเภทขุมเฟื้อย สำหรับผู้มีรายได้อันดับนั้น ค่าใช้จ่ายหลักได้แก่ ประเภทอาหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว ผู้มีรายได้อันดับต่ำโดยปริยายถึงร้อยละ 23 ของรายได้อันดับนั้น รายการค่าใช้จ่ายเหล่านี้นับเป็นสิ่งจำเป็นทั้งนั้น

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นทำให้พอสรุปได้ว่า การเพิ่มอัตราภาษีสินค้าและบริการประเภทขุมเฟื้อย เช่น รถยนต์นั่งส่วนบุคคล เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ต่าง ๆ กิจกรรมประเภทไนท์คลับ หรือคาบาเรต์ และสินค้าประเภทเครื่องประดับ เช่น เพชรพลอย เป็นต้น ขณะ

เดียวกัน การลดอัตราภาษีการค้า หรือยกเว้นภาษีการค้าให้แก่อสินค้าจำเป็น ประเภทอาหาร ยารักษาโรค ฯลฯ ก็จะเป็นการช่วยบรรเทาภาระภาษีการค้าแก่ผู้มีรายได้น้อย อันจะทำให้ภาษี การค้ามีลักษณะเป็นธรรมยิ่งขึ้น

ผลในทางเศรษฐกิจของภาษีการค้า

โดยทั่วไปนับได้ว่า "ภาษีการค้า" มีบทบาทที่สำคัญ รัฐบาลสามารถใช้ภาษี การค้าเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจให้เจริญ และบางขณะก็สามารถที่จะควบคุมและช่วยแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้ด้วย ดังนี้.-

ก. ผลในด้านการบริโภคและการเก็บออม ภาษีการค้าเป็นภาษีที่เก็บจากการ ใช้จ่าย หรือการบริโภคของประชาชน ผู้ที่บริโภคหรือใช้จ่ายมากจะเป็นผู้เสียภาษีการค้ามาก โดยจะต้องรับภาระภาษีตามมูลค่าและปริมาณสินค้าและบริการที่ตนได้บริโภคไป เมื่อต้องการ ให้อลดการบริโภคหรือเพิ่มการออม ก็อาจทำได้โดยการเพิ่มอัตราภาษีการค้าขึ้น จะทำให้การ บริโภคลดลง และเพิ่มการออมไปในตัว

ข. ผลในด้านการลงทุน ตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ ก. ภาษีการค้ามีลักษณะที่เกื้อ กูลต่อการขยายการออมทรัพย์ของประเทศ เมื่อมีเงินออมเพิ่มขึ้น ผู้ถือเงินออมอาจนำไปลงทุนใน กิจการต่าง ๆ โดยตรง หรือให้ผู้อื่นนำไปทำการลงทุนต่อไป หรืออาจฝากธนาคารไว้ ซึ่งก็จะมีผู้มากู้ยืมจากธนาคารไปลงทุนอีกเช่นกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษีการค้ามีส่วนช่วยในการ ลงทุน ขยายตัวเพิ่มขึ้น ตามนัยแห่งเหตุผลข้างต้นนี้

ค. ผลต่อการนำเข้า ภาษีการค้าอาจช่วยลดการซื้อสินค้าต่างประเทศไป อัตรที่สูงกว่าสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตในประเทศไทย จะส่งผลในกรณีทั่ว ๆ ไป ให้มีการซื้อ สินค้าต่างประเทศน้อยลงและหันมาใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศแทน นับเป็นการช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมในประเทศ และขณะเดียวกันก็เป็นผลดีต่อดุลการค้า และดุลการชำระเงินระหว่าง ประเทศด้วย

ง. ผลในด้านรูปแบบการบริโภคสินค้า ภาษีการค้าอาจใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดรูปแบบการบริโภคสินค้าของประชาชนภายในประเทศได้ การกำหนดอัตราภาษีการค้าให้แตกต่างกันตามประเภทของสินค้านั้น นับเป็นวิธีการแทรกแซงของรัฐในด้านราคาสินค้าในตลาดค้าขาย ซึ่งจะมีผลสะท้อนโดยตรงถึงรูปแบบการบริโภคสินค้าของประชาชน การพยายามกำหนดรูปแบบของการบริโภคที่กระทำกันโดยทั่วไปก็คือ ลดระดับการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย และสินค้าไม่พึงปรารถนาอื่น ๆ

จ. ผลต่อรายได้ของรัฐบาล ภาษีการค้าเป็นแหล่งที่มาของรายได้ทางหนึ่งของประเทศ ซึ่งรัฐนำไปใช้ในการบริหารในด้านต่าง ๆ เช่น ป้องกันศัตรูจากนอกประเทศ รักษาความสงบภายในประเทศ ให้บริการสาธารณะประโยชน์แก่ประชาชน ด้วยการจัดให้มีโรงพยาบาล โรงเรียน นอกจากนี้ รัฐยังต้องมีหน้าที่ทำนุบำรุงประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอีกด้วย หน้าที่ดังกล่าวของรัฐจะบรรลุได้ก็ด้วยดี ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับรายได้ของรัฐ ความสามารถในการสร้างรายได้แก่รัฐของภาษีการค้าพอจะแยกพิจารณาออกเป็นประเด็นได้ ดังนี้.-

1. ฐานภาษีที่ใช้ในการจัดเก็บใหญ่มาก เพราะภาษีการค้าถือจัดเก็บจากสินค้าและบริการที่ประชาชนบริโภค เมื่อประชาชนบริโภคสินค้ามากชนิด ฐานภาษีก็จะทำการขยายออกไปเรื่อย ๆ ทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้น ฉะนั้น อัตราที่ใช้ในการจัดเก็บก็ไม่ต้องสูงนัก ไม่เป็นภาระหนักเกินไปสำหรับประชาชน
2. ความรู้สึกของผู้เสียภาษีในการที่เก็บภาษีรวมไปในราคาสินค้า ไม่ทำให้ผู้เสียภาษีรู้สึกว่า ตนได้จ่ายเงินค่าภาษีแก่รัฐฝ่ายเดียวเหมือนกับ การเสียภาษีเงินได้ และเป็น การจ่ายที่ผู้เสียภาษีค่อนข้างเต็มใจมากกว่า เพราะในความรู้สึกของผู้เสียภาษี การเสียภาษีเงินได้มีลักษณะเป็นการบังคับ ส่วนภาษีการค้าถ้าผู้เสียภาษีไม่ยอมจ่ายก็ทำได้ โดยการไม่บริโภคสินค้าที่รัฐจัดเก็บภาษี อีกทั้งการจ่ายภาษีการค้าก็มีลักษณะจ่ายครั้งละเป็นจำนวนน้อย คล้ายกับการผ่อนส่ง

แม่ภาณีการค้ำจะเป็นภาณีทางอ้อมที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมต่อสังคม ในแง่ที่ว่าผลแห่งการะภาณีเป็นอัตราดอยหลัง แต่ถ้าได้มีการพยายามแก้ไขปรับปรุงหาทางเพิ่มอัตราภาณีสินค้าและบริการประเภทฟุ่มเฟือย และลดหรือยกเว้นการจัดเก็บภาณีการค้ำจากสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพ ก็อาจทำให้ภาณีการค้ำมีความเป็นธรรมมากขึ้น นอกจากนั้น ที่สำคัญคือรัฐสามารถที่จะใช้ภาณีการค้ำเป็นเครื่องมือในทางเศรษฐกิจเพื่อให้บริการอุป้าหมายต่าง ๆ ได้อีกด้วย เช่น ในก้านส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ เป็นต้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย